

Науково-дослідний інститут приватного права
і підприємництва імені академіка Ф. Г. Бурчака
НАПрН України

Навчально-науковий юридичний інститут ДВНЗ
«Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника»

**Корпоративне право України
та європейських країн:
питання теорії та практики**

ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ
за матеріалами
XV Міжнародної
науково-практичної
конференції

6-7 жовтня 2017 року

м. Івано-Франківськ, 2017

УДК 347(477)(082)
ББК 67.9 (4Укр)404я43
К68

Рекомендовано до друку Вченою Радою Науково-дослідного інституту приватного права і підприємництва імені академіка Ф.Г.Бурчака НАПрН України (протокол № 8 від 27.09.2017 року)

Редакційна колегія:

В.В. Луць – академік НАПрН України, доктор юридичних наук, професор, завідувач відділу проблем приватного права Науково-дослідного інституту приватного права і підприємництва ім. академіка Ф.Г.Бурчака НАПрН України;

О.Д. Крупчан – доктор юридичних наук, академік НАПрН України, директор НДІ приватного права і підприємництва імені академіка Ф. Г. Бурчака НАПрН України;

В.А. Васильєва – доктор юридичних наук, професор, директор навчально-наукового юридичного інституту ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника», головний науковий співробітник Лабораторії проблем корпоративного права НДІ приватного права і підприємництва імені акад. Ф. Г. Бурчака НАПрН України.

К68 Корпоративне право України та європейських країн: питання теорії та практики [текст]: *Збірник наукових праць за матеріалами XV Міжнародної науково-практичної конференції (6-7 жовтня 2017 р., м. Івано-Франківськ) / НДІ приватного права і підприємництва ім. академіка Ф. Г. Бурчака НАПрН України; за ред. д-ра юрид. наук, акад. НАПрН України В.В. Луця. – Івано-Франківськ, 2017. – 290 с.*

У збірник включені тези наукових доповідей учасників Міжнародної науково-практичної конференції, організованої Лабораторією проблем корпоративного права Науково-дослідного інституту приватного права і підприємництва імені академіка Ф.Г.Бурчака НАПрН України спільно з навчально-науковим юридичним інститутом ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника» та проведеною у м. Івано-Франківську 6-7 жовтня 2017 р.

Для студентів, слухачів, курсантів юридичних факультетів, науковців, практичних працівників та всіх зацікавлених осіб.

© Науково-дослідний Інститут приватного права і підприємництва імені академіка Ф.Г.Бурчака НАПрН України, 2017

© Навчально-науковий юридичний інститут ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника», 2017

4. K. Hober, *Investment Arbitration and the Energy Charter Treaty* *Journal of International Dispute Settlement*, Vol. 1, No. 1 (2010).
5. K. Hober, *Investment Arbitration and the Energy Charter Treaty* *Journal of International Dispute Settlement*, Vol. 1, No. 1 (2010).
6. K. Hober, *Investment Arbitration and the Energy Charter Treaty* *Journal of International Dispute Settlement*, Vol. 1, No. 1 (2010).
7. Z. Radwański "Odpowiedzialność odszkodowawcza za szkody wyrządzone przy wykonywaniu władzy publicznej w świetle projektowanej nowelizacji kodeksu cywilnego". *Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny*, 2004, 2, 14. p. 7-24.
8. Z. Radwański "Odpowiedzialność odszkodowawcza za szkody wyrządzone przy wykonywaniu władzy publicznej w świetle projektowanej nowelizacji kodeksu cywilnego". *Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny*, 2004, 2, 14. p. 7-24.
9. Kaliński M. "Glosa do wyroku SN z dnia 26 marca 2014 r., V CSK 284/13, Odpowiedzialność deliktowa wobec podmiotów pośrednio poszkodowanych", 2014 *Serwis Informacji Prawnej LEX*.
10. Kaliński M. "Glosa do wyroku SN z dnia 22 czerwca 2012 r., V CSK 338/11, Naruszenie praw akcjonariusza w wyniku działań szkodzących spółce". 2013 *Państwo i Prawo*, 2.
11. Рішення Верховного Суду Польщі від дня 22 червня 2012. V CSK 338/11, LEX No.1228613.
12. Рішення Верховного Суду Польщі від дня 26 березня 2014 р. V CSK 284/13, LEX No. 1463644
13. R. Dolzer, R., & C. Schreuer, C. (2008). *Principles of International Investment Law*. Oxford: Oxford University Press., p. 98-126.
14. H. Gutteridge "Comparative Law: An Introduction to the Comparative Method of Legal Study & Research." 1971 London: Wildy.

Галкевич С.В.

асистент кафедри приватного права
юридичного факультету Чернівецького
національного університету імені Ю.Федьковича

ПРОБЛЕМИ ДЕЛІКТНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ АКЦІОНЕРНИХ ТОВАРИСТВ

У наш час досить поширеними є відносини, що виникають внаслідок вчинення цивільно-правового делікту і притягнення винної особи до відповідальності. Тому тема цивільної відповідальності акціонерних товариств є досить актуальною.

Цивільною деліктною відповідальністю є відповідальність за вчинення цивільно-правового делікту, у вигляді покладення на винну особу обов'язку відшкодувати шкоду потерпілому. Зі свого боку цивільно-пра-

вовий делікт – це позадоговірне порушення майнового чи особистого немайнового права, передбаченого цивільним законодавством, наслідком якого є нанесення майнової або моральної шкоди, за яке законом передбачена відповідальність у вигляді відшкодування шкоди. Це відшкодування має здійснити одна сторона на користь іншої, що і буде відображати вчинене правопорушення. Існують й інші цивільні правопорушення, які не є деліктами, зокрема порушення договору. Делікти складають найрізноманітнішу групу цивільних правопорушень в праві, захищаючи широке коло інтересів учасників цивільних правовідносин.

Відповідно ч. 2 ст. 3 Закону України «Про акціонерні товариства» та ст. 80 Господарського кодексу України, акціонерне товариство не відповідає за зобов'язаннями акціонерів, а акціонери не відповідають за зобов'язаннями товариства і несуть ризик збитків, пов'язаних з діяльністю товариства, тільки в межах належних їм акцій. Крім того, акціонери, які не повністю сплатили акції, у випадках, визначених статутом товариства, відповідають за зобов'язаннями товариства у межах несплаченої частини вартості належних їм акцій. Це положення стосується як договірних, так і деліктних зобов'язань.

Навіть у разі порушення корпоративних прав учасників акціонерного товариства відповідати буде організація в цілому, незважаючи на те, що порушення прав окремих суб'єктів, сталося з вини конкретних осіб, найчастіше управляючих. При порушенні корпоративних прав учасника суд може прийняти рішення про усунення перешкод при здійсненні права, покладення обов'язку на акціонерне товариство вчинити певні дії (наприклад, надати акціонеру відповідні документи, виплатити дивіденди і т.д.). Якщо в результаті порушення цих прав акціонер поніс збитки, то акціонерне товариство повинно їх відшкодувати.

Для застосування цивільної відповідальності потрібна наявність загальних умов відповідальності: протиправна поведінка, шкода, причинний зв'язок та наявність вини.

Найбільш дискусійною умовою відповідальності є вина юридичної особи, адже вина – це та категорія, яка характерна саме фізичним особам. Тобто тут може йтися лише про вину акціонерів або працівників акціонерного товариства.

Покладення обов'язку відшкодувати шкоду на юридичну особу сьогодні також пояснюється тим, що працівник у цьому випадку юридично втілює її волю. Юридична особа реалізує свою цивільну правоздатність та дієздатність через дії працівників. Тобто дії працівників юридично сприймаються як дії самої юридичної особи, тому останні відповідають за шкоду, завдану з вини їх працівників на засадах своєї вини, яка співпадає з власною виною працівників; водночас відсутність вини працівників виключає вину юридичної особи. [2, с.103]

Варто відмітити, що за неправомірні дії, які нанесли шкоду акціонерному товариству, до працівника можна застосувати дисциплінарні стягнення.

У питанні запровадження відповідальності учасників (акціонерів) за зловживання інститутом юридичної особи слід погодитися із застереженням, що його висловлюють багато науковців, щодо виваженого підходу до підстав настання такої відповідальності в аспекті суб'єктивної сторони правопорушення. Йдеться про вину контролюючого учасника (акціонера) у скоєнні дій, які призвели до негативних наслідків у діяльності залежного підприємства, а саме про її форми (умислу або необережності). [1, с. 100]

За зловживання контролем серед підприємств несуть відповідальність тільки холдингові компанії – публічні акціонерні товариства, які володіють, користуються та розпоряджаються холдинговими корпоративними пакетами акцій (часток, паїв) двох або більше корпоративних підприємств. Фізичні особи навіть гіпотетично позбавлені ризику такої відповідальності. [1, с. 99]

У деяких західних державах щодо директорів корпорацій, оскільки вони здійснюють свої повноваження у складі колегіального органу ради директорів, встановлена солідарна відповідальність. Між собою вони можуть більш справедливо, тобто враховуючи конкретну вину кожного, розібратися шляхом подання до своїх колег регресних позовів про відшкодування припадаючих на їх частку збитків. Щодо управляючих, які не займають посади директорів компанії, принцип солідарної відповідальності, як правило, не застосовується, оскільки вони приймають рішення і діють при виконанні службових обов'язків індивідуально. [3, с. 300]

В США посадові особи повністю відшкодовують шкоду, якщо вони навмисне порушили закон або статут, в результаті чого і заподіяли шкоду, або якщо в суді буде доведено, що їх дії або бездіяльність створювали надмірну небезпеку заподіяння шкоди акціонерному товариству і вони про це знали. Такий підхід не тільки підвищує відповідальність людей, що беруться забезпечувати інтереси акціонерів, а й змушує їх реально оцінювати, чи готові вони до виконання взятих на себе зобов'язань. [3, с. 301]

Отже, притягнення акціонерів до відповідальності за зловживання інститутом юридичної особи та за дії, що шкодять інтересам самого акціонерного товариства, потребує розширення сфери настання цивільної відповідальності за колом осіб.

1. Воловик О. Межі відповідальності акціонерів: проблеми і перспективи правового регулювання / О. Воловик // Юридична Україна. - 2010. - №1. - С. 97-101.

2. Гринько (Русу) С.Д. Юридичні особи як суб'єкти деліктних зобов'язань за цивільним законодавством України та європейських країн: порівняльно-правовий аспект / (Русу) С. Д. Гринько // Університетські наукові записки. - 2013. - № 3. - С. 101-108.
3. Кашанина Т. В. Корпоративное право (право хозяйственных товариществ и обществ): учебник для вузов. – М. : Издательская группа НОРМА-ИНФРА-М, 1999. – 815 с.
4. Кравчук В.М. Корпоративне право / Кравчук В.М. – К. : Істина, 2005. – 720 с.

Галянтич М.К.

доктор юридичних наук, професор, член-кореспондент НАПрН України

НАПРЯМКИ УДОСКОНАЛЕННЯ ЗАКОНОДАВЧОГО РЕГУЛЮВАННЯ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВИХ ФОРМ КОРПОРАЦІЙ

Відповідно до даних Державної служби статистики України за станом на 1 березня цього року в Україні зареєстровано 1,2 млн юридичних осіб. Найбільша кількість юридичних осіб стоїть на обліку в Києві - 257,9 тис. З організаційних формами лідирують товариства з обмеженою відповідальністю (ТОВ) - їх враховано 539,4 тис, тобто майже половина від усієї кількості юридичних осіб. Досить багато в Україні приватних підприємств - 202,5 тис., акціонерних товариств - 15,1 тис.

В Україні найбільшу популярність мають приватні підприємства, а серед господарських товариств - товариства з обмеженою відповідальністю. Актуальність питання правового становища господарських товариств обумовлюється особливостями сучасного періоду розвитку всієї системи в Україні. Актуальність удосконалення організаційно-правових форм господарських товариств в умовах сучасної України пов'язана не лише із функціонуванням підприємницьких відносин, а й вимагає збалансування приватних інтересів (самих господарських товариств та окремих їх учасників) з публічними (суспільними) інтересами та інтересами кредиторів, споживачів, дрібних акціонерів, найманих працівників тощо). В сучасних економічних умовах провідною організаційно-правовою формою господарських організацій є акціонерні товариства та товариства з обмеженою відповідальністю, але держава має забезпечити необхідне підґрунтя для розвитку не тільки цих форм, а також для поширення інших.